
ANOTACIONS SOBRE L'AIGUAT DEL 1940

FLORENCI CRIVILLÉ i ESTRAGUÉS

Creiem avinent, i més després d'acomplir-se 41 anys de regulars revingudes dels nostres rius, de fer un esbós documental del catastròfic aiguat que patiren el Ripollès, Osona i la zona gironina a la tardor de 1940. La present aportació, a part de l'elemental caràcter informatiu que conté, pretén intentar de reviure en la memòria col·lectiva uns antecedents a considerar de cara a l'urbanisme i a empreses qualssevol s'hagin de desenvolupar arran dels flums.

ELS ESDEVENIMENTS A RIPOLL

Feia tres dies que plovia persistentment i durant el dijous 17 d'octubre el Ter anà creixent de forma alarmant. Tot el veïnat restava preocupat i a l'aguait del que pogués succeir... Alguns ripollesos recordaven encara haver oït comentar als seus majors el fort cop d'aigua que es produí a la segona meitat del segle passat, anomenat popularment "l'aiguat del Santíssim Misteri", perquè s'esdevingué en el precís dia de la festa major de Sant Joan de les Abadesses, en el transcurs del qual l'aigua ascendí fins a la –en aquell temps– plaça del Mercadal.

Cap a les dotze del migdia, les aigües pegaven amb empenta al darrera de l'edifici (avui desaparegut) de les escoles que existien a la Font Viva; al pont d'Olot toparen a sota les voltes i regolfaven fortament, per la qual cosa la gent ja no s'atreuï a creuar-lo. Eren dos quarts d'una quan en van cedir les baranes a causa de l'enorme força del corrent. El cabal, però, continuava augmentant.

A quarts de set de la tarda, el Ter va revenir violentament i l'aigua, aleshores, s'escampà per les artèries urbanes i arribà –pel cantó del carrer del bisbe– a uns quinze metres de la plaça de l'Ajuntament i (en diagonal, per la plaça d'en Clavé) ultrapassava la tipografia d'en Maideu. Al de Sant Pere abastà l'altura de la carnisseria de can Gaspar. En un moment donat, s'abaté el pont del ferrocarril transpirinenc per la descomunal pressió que exercia la riuada damunt l'obstrucció de troncs, arrels i altres matèries que feia hores que s'hi acumulaven. Això es notà de seguida perquè l'aigua va recular dels carrers. Per exemple al de Batet (actualment, de mossèn Cinto) havia assolit gairebé el sostre de les botigues i després es mantingué a uns quatre pams de terra, fins a les dotze de la nit. En aquell instant, el Freser entrava de manera sobtada a la vila i en conseqüència el nivell tornà a pujar –ens referim en aquest tros concret– aconseguint ara un metre i mig o més. Cal mencionar que les cases que formen l'esmentat carrer són molt sòlides i ben basades ja que, tot i rebent un fort damnatge, les parets mestres suportaren perfectament la maltempada.

I així passà la llarga nit, tot escoltant-se el brogit de la riada i amb el desassossec comú.

L'endemà el poble mostrava una aparença desoladora: els carrers intransitables pel fang i els buscalls, les plantes baixes de les cases plenes de llot, el pont del tren aterrat, els paratges circumdants inundats. Les tropes –que llavors restaven a la població– vetllaren els possibles casos de saqueig. L'angoixa envaïa l'ànim dels vilatans.

La casa de pagès de "can Volant" i també la d'un terrisser que era establert en el "pla de la Magdalena", foren arrossegades riu avall.

A Ripoll, sortosament, no hi hagué víctimes. No obstant això, es donà el cas del farmacèutic Sr. Lluís Vaquer, molt considerat aquí per la seva experiència i bonhomia, el qual –amb d'altres ripollesos– retornava aquell vespre amb tren des de Barcelona. En arribar al riu Ges (en terme de Torelló) el ferrocarril s'aturà ja que l'aigua cobria el pont que el travessa. Els passatgers van córrer amb gran esverament i sortiren pel darrera del comboi, mes ell saltà per davant i no s'han trobat mai més indicis de la seva persona.

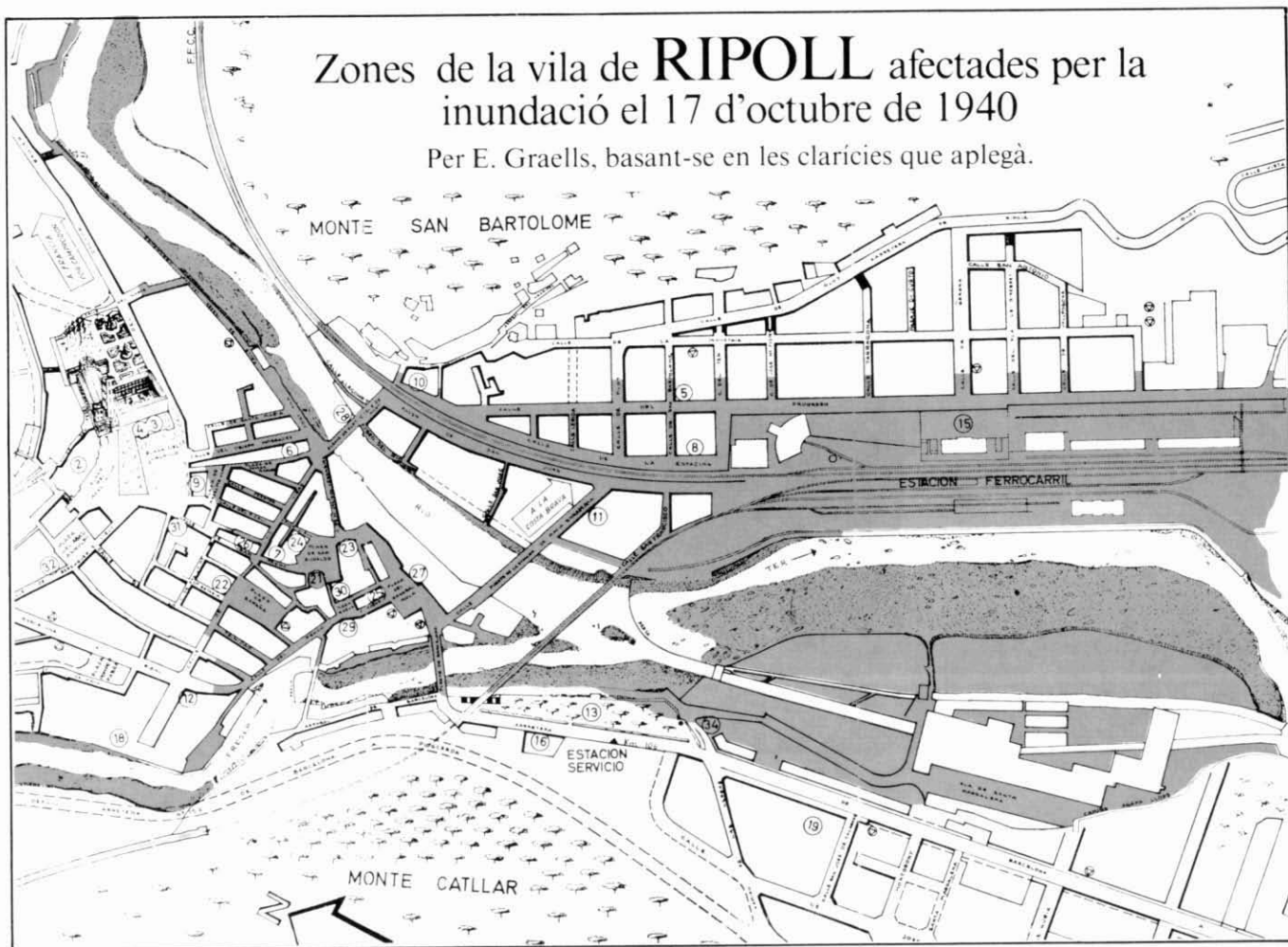
INCIDÈNCIES A LA COMARCA

Pel que fa a l'àmbit general, en els dies següents, tota la premsa recollí detalls concernents a la tragèdia. El dia 19 es parlava de vint-i-sis ofegats i es preveia que serien bastants més. Posteriorment, els diaris recopilaven ja les seqüeles reals.

Cenyim-nos al Ripollès: A Sant Quirze de Besora unes seixanta cases presentaven mostres del rigor de l'aigua. "L'Electra Industrial de Carbur" i

Zones de la vila de RIPOLL afectades per la inundació el 17 d'octubre de 1940

Per E. Graells, basant-se en les clarícies que aplegà.

El riu a les dotze del matí. La gent ja no travessava el pont.

totes les centrals elèctriques fins a Vic, destruïdes. A Montesquiu, 50 llars en perill de ruïna i la fàbrica "Carburos de Calcio", destrossada. La Farga de Bebié tampoc no es deslliurà de l'embat fluvial: l'edifici de la fonda i pisos confrontants, les escoles, els murs de contenció del canal i les botigues properes, el pont d'enllaç i les passarel·les de servei de la mateixa factoria i la de pas cap a la colònia... tot desaparegut.

Respecte a la Vall de Ribes, a la línia fèrria que la comunica amb Ripoll, l'aigua hi emmenà terraplens en diferents punts. La carretera N-152, quedà igualment tallada. A Ribes de Freser, a l'origen del cremallera de Núria hi hagué una esclavissada i la via restà penjada en un tram d'uns 100 metres. Al pla de Rialb i a l'indret de l'actual carretera, el riu s'endugué dues cases senceres. A la sortida cap a Pardines féu desaparèixer la capella de Ntra. Sra. de Gràcia. Dintre la pròpia vila molts dels habitatges que fan paret amb el riu es veieren poc o molt afectats. El carrer del Baladrau, situat entre el Freser i el Segadell es convertí –com molts d'altres– en riu improvisat i el seu sòl es deteriorà fins a descobrir la roca viva. En el decurs dels treballs per tal de retirar els arbres caiguts que impedièn el pont, hi morí un home d'accident. A Queralbs, alguns habitatges resultaren perjudicats.

Campdevàdol rebé anàlogament les empremtes del desastre: edificis amb desperfectes; una nau de la Farga Casanova anihilada; al barri de la Creu, el riu Merdàs s'emportà una casa...

Les aigües del Ter en el moment de sobrepassar el pont d'Olot.

A Camprodon la majoria de cases acabaren enfangades o danyades i part de la gent es refugià a l'església de Santa Maria i a la seva rectoria. El corrent es va endur dues passarel·les, la palanca pública del carrer de València, un pontet intern que establia el trànsit de l'hotel Rigat amb el seu jardí i el monument al Dr. Robert. Al pont de Sant Antoni es perderen les baranes i també al de "Can Carrera". Del de Freixenet –que hi havia aleshores–, no en quedà ni rastre. L'antic que existia a les Rocasses, sofrí la mateixa sort. Va escaure's la situació humana que una partera fou passada, de nit i durant el temporal, d'un costat a l'altre del carrer Nou, sobre el seu somier i a través de taulons. Esfereïdor...

A Rocabruna, s'hi lamentaren sis víctimes d'una mateixa família en arrossegar la riera la masia de "can Fregallo", on s'estaven. Els torrents van produir greus estralls en habitacles d'aquí i de Beget.

El pont de Tegurà –fet els anys 20– resistí l'embranchida tot i que després l'aigua es va obrir pas pels costats en lloc de seguir el curs habitual. Del de "La Forcarà", que era en construcció, en cedí alguns centímetres un dels pilars.

Les centrals de tota la conca reberen per l'efecte de l'aigua. A la de Sant Pau de Seguries arribà a torçar-ne l'eix de la turbina, de 10 cm de diàmetre.

Dues nenes petites moriren en el terme d'Ogassa. Habitaven una estança de la casa dita "molí del clot de Cabàs", que existia sobre el Torrent del Coll del

El pont d'Olot, l'endemà de l'aiguat.

Pal (o de Fogonella) i l'al·luvió l'enderrocà totalment. Força de les explotacions de carbó de Surroca s'estropellaren i un dels minaires estigué a punt de sucumbir.

A Sant Joan de les Abadesses, a més de dues centrals elèctriques resultaren negades sis fàbriques, amb greus avaries a la maquinària.

Les pèrdues a Ripoll, un cop determinades, eren de 10 edificis malmesos, 30 de tocats parcialment, unes 150 botigues inundades, una vintena de fàbriques i tallers en els quals l'aigua esgavellà canals i preses i que quedaren, per tant, paralitzades, de la qual cosa es dedueix que cap a 3.000 treballadors restaren en atur. Els perjudicis econòmic totals es xifraren en 3.200.000 ptes.

Immediatament, s'obriren llistes de subscripcions i donatius —que podem seguir a través dels periòdics de l'època— i es comptà amb subvencions oficials.

El trist balanç final va ser d'una cinquantena de víctimes a la Plana de Vic, a més dels morts i ferits cap a la banda de Girona i els que sumem al Ripollès. Hi hagué gran quantitat de persones damnificades.

Déu faci que no ho tornem a veure!

No fa pas molt de temps que una placa situada en l'edifici que hi ha al carrer de mossèn Cinto, a Ripoll (vora el pont), ens assabentava de la cota a què pujaren les aigües. Seria bo de retornar-la al lloc on era fixada, per tal de rememorar-nos constantment de la fúria que, en potència, amaguen els rius.

El carrer de mossèn Cinto, el dia següent.

Vull manifestar el meu agraïment al Sr. Eudald Graells, el qual –a part de ser l'autor de les fotografies– em narrà de viva veu l'inesborrable record que serva d'aquelles jornades. També dono les gràcies als Srs. Birba, de Camprodon; Busquets, de Ribes de Freser; Pujol, de Sant Quirze de Besora; a M. Mercader, de Sant Joan de les Abadesses, i a totes les persones que han ajudat en la corroboració de les dades.